

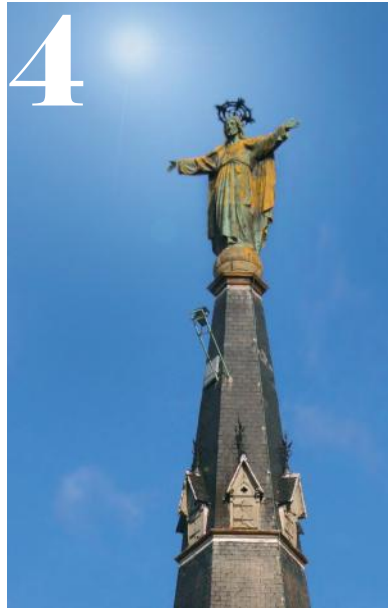
april 2015

jrg. 32 nr. 2

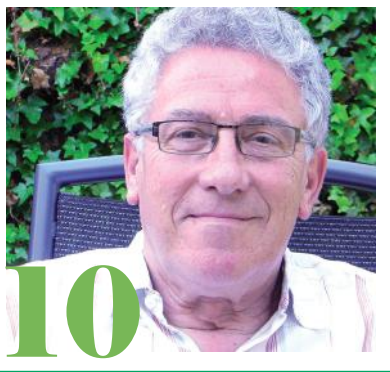

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

KUNNEN WE DE CHRISTELIJKE
HEMEL GELIJK STELLEN AAN
DE OLYMPUS VAN DE OUDE
GRIEKEN OF HET WALHALLA
VAN DE GERMANEN? **4**

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt vijfmaal per jaar.

Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'.

Overname van artikelen is toegestaan

mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2015 Mariënborg

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur

Leon Goertz, redacteur

Ad Krijnen, redacteur

Leo Le Large, redacteur

Jacques van Leeuwen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen

Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie

Berne Media | uitgeverij abdi van Berne

Druk

Bek maakt communicatie, Veghel

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)

Het lidmaatschap van de Vereniging bedraagt € 30,- per jaar; daarbij is het abonnement op 'Mariënborg Magazine' inbegrepen. Ook krijgt men dan de Specials toegestuurd. Losse nummers € 5,-. Aanmelden bij het secretariaat of via de website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68; BIC code NLRABO2U.

De Mariënborgvereniging is ANBI erkend.

Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.

Bestuur Mariënborg

Henk Baars, voorzitter, 070-3596817

Tom van den Beld, 1^e secretaris, 070-3838284

Lidy Verdegaal, 2^e secretaris,

Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730

Michel Besnard, lid, 040-2810073

E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort

Tel. 033-4690070

E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

Wim van der Velden: DE JEZUS-MYTHE VAN DE CHRISTENHEID

08

Thomas Reese: HERVORMING VATICANSE CURIE GAAT TE LANGZAAM

10

Henk Peters: SMEULENDE VEENBRAND ONDER HET KERKELIJK GROEN

13

Lambert van Gelder: HET EIGEN GEZICHT VAN 'ACHT MEI'

16

Lidy Verdegaal: 'MENSEN MET EEN MISSIE' IS DIACONIE OVERZEE

19

Leo Le Large: MACHTSBLOKKEN IN DE DEMOCRATIE

22

Arthur van Tongeren: VIEREN OF VLOEKEN IN DE KERK

24

8/5/85

EN VERDER DE COLUMNS:

07 CULTIVATOR

12 LLL: ROBOT

14 DAMIAAN MEUWISSEN: VRIJHEID

20 ERIK JURGENS: DE LIEGENDE GETUIGE

23 LEON GOERTZ: VERLEDEN

Bestuur en redactie vragen aan allen die dit lezen om – familie, vrienden en kennissen te wijzen op het bestaan van Mariënborg Magazine en hen te enthousiasmeren om een abonnement te nemen; – adressen van kandidaten voor toezending van een proefnummer aan het secretariaat door te geven; – adressen door te geven van degenen aan wie men een geschenkabonnement wil geven.

Het volgende nummer verschijnt in de laatste week van juni. Bijdragen graag uiterlijk 31 mei aan het redactie-adres.

LEERHUISDAG

Met de organisatie van een leerhuisdag "voor herbronning en geloofsvernieuwing" wil de Mariënburgvereniging geïnteresseerde leden en niet-leden een handreiking bieden voor die momenten waarop zij een antwoord proberen te geven op vragen als 'Wie is God?', 'Wat heeft hij met ons te maken?', 'Hoe beleven wij ons christen-zijn vandaag de dag?' Op deze leerhuisdag gaan de deelnemers met elkaar in gesprek. Zij buigen zich over vertrouwde geloofswaarheden, verdiepen zich in de bijbel als bron van het geloof en verkennen de geloofsbelevingen en inzichten van hedendaagse denkers en schrijvers. De deelnemers kunnen kiezen uit een zevental thema's: 'De Bijbel als bron van ons geloof' – 'Het begrip God in onze geloofsbelijdenis' – 'Waar is God te vinden?' – Godsgeloof in Bijbel en vandaag de dag' – 'De evangelische zaligsprekingen' – 'Diaconie en Godsontmoeting' – 'Van toren van Babel naar vrede in de wereld'. Er zijn drie gespreksronden van telkens vijf kwartier.

Technische gegevens: *Dag en tijd:* zaterdag 30 mei, 10:00-16:00 uur. *Plaats:* 'Domstad', Koningsbergerweg 9, Utrecht. *Kosten (incl. lunch):* € 15,-. *Aanmelden:* vóór 20 mei, voor de post- of e-mailadressen en bankaccount zie colofon op de bladzijde hiernaast.

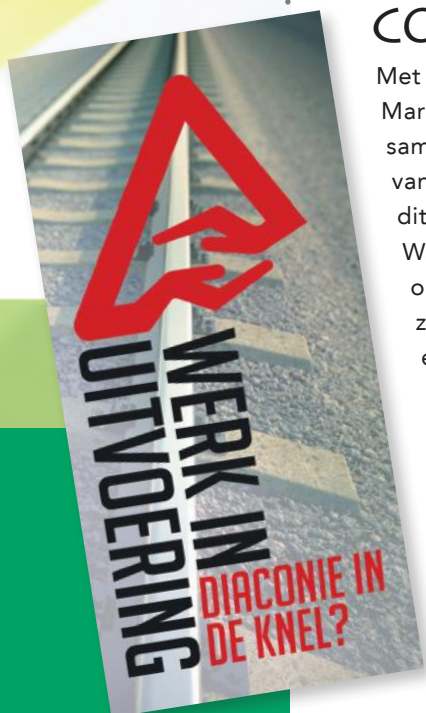
Deze leerhuisdag is een 'pilotproject' en daarom eenmalig. Afhankelijk van de deelname zal worden nagedacht over eventuele vervolgprojecten.

CONGRES

Met het komende congres "Werk in uitvoering – Diaconie in de knel?" probeert Mariënburg het debat over de positie van katholieken en andere gelovigen in de samenleving weer aan de orde te stellen. Wat kan de toegevoegde waarde zijn van de kerken op dit punt in de Staat der Nederlanden? De vele vrijwilligers op dit terrein vragen doordiening van hun positie op een zeer uiteenlopend terrein. Waarom zou je nog met een kerk verbonden blijven, als je nooit feedback krijgt op je inspanningen of als ze juist met je weglopen als excuus Truus, terwijl het zo duidelijk is dat ze vanuit je parochieleiding niet de durf hebben om zich echt ergens mee te engageren? Hebben al medewerking toegezegd: Jetta Kleinsma, staatssecretaris Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Jozef Wissink, theoloog.

TECHNISCHE GEGEVENS:

Dag en tijd: zaterdag 31 oktober, 10:00-16:00 uur. *Plaats:* Beatrixtheater, Utrecht. *Kosten: (incl. lunch)* € 20,-. Nadere informatie wordt de komende maanden nog verspreid, ook in de komende nummers van dit *Mariënburg Magazine*.

SAMEN- EN MEDEWERKING

Er is een nauwere samenwerking tot stand gekomen tussen de websites van Mariënburg en van maandblad De Roerom. Een soort *joint venture*, die als nieuwe website verschijnt onder de naam *OpZien* en op internet te vinden is onder opzien.redactie@gmail.com. De site brengt nieuws, achtergronden en debat, en beoogt communicatie tussen mensen die betrokken zijn bij samenleving en Kerk.

DE ZOGENOEMDE 'CREDOCOMMISSIE', ZEVEN MENSEN DIE HET MARIËNBURG-BESTUUR ADVISEREN BETREFFENDE GELOFSZAKEN, ZOEKT:

- een *nieuw lid* dat wil meedenken over geloofsinhouden die ten grondslag moeten liggen aan activiteiten en publicaties van de vereniging. Een theologische opleiding is niet vereist. De commissie vergadert gemiddeld eens in de zes à acht weken, gewoonlijk in Amersfoort.

- een *notulist(e)* die de agenda's en de verslagen van de vergaderingen van de commissie verzorgt. Onkosten worden vergoed.

DE JEZUS- MYTHER VAN DE *Christenheid*

Gelovigen nemen probleemloos het bestaan aan van een bovennatuurlijke wereld, bijvoorbeeld van een hemel en een hel. En ze belijden, dat op zekere dag een daar tronende Almacht in menselijke gedaante in ons ondermaanse is afgedaald. De historische figuur van de timmermanszoon Jezus uit Nazaret is onder invloed van die denktrant een mythologische figuur geworden, een 'Godmens'. Kunnen we de christelijke hemel gelijk stellen aan de Olympus van de oude Grieken of het Walhalla van de Germanen? Of de bijbelverhalen aan de mythologische Odyssee van Homerus?

De theologische opvattingen van de Vlaamse jezuïet Roger Lenaers over de traditionele geloofsleer staan bekend als onconventioneel en klinken behoorlijk tegendraads. Eerdere boeken van hem (zie kader) gingen over de vraag onder welke voorwaarden een Godsbeeld nog aanvaardbaar is voor de hedendaagse moderne mens. Het traditionele godsbeeld zoals wij christenen dat leerden in onze jeugd, is voor velen in gruzelementen ineengestort. Geen God meer in den Hoge die alle touwtjes in handen heeft, maar een mens die hier zijn eigen wereld wil opbouwen, in het beste geval met verkenning van religie "in een nieuw land".

CENTRALE FIGUUR

In zijn nieuwste boek concentreert Lenaers zich volledig op de persoon van Jezus van Nazaret. Hij is de centrale figuur van het

Het Christusbeeld bovenop de torenspits van een kerk in Eindhoven is een typisch voorbeeld van het mythologisch Jezusgeloof van eind negentiende eeuw. De Eindhovense volksmond noemt dit beeld gewoon "De Waaghals".

christendom, en in hem komen alle lijnen van mens en religie samen. Ten aanzien van deze persoon zien we twee uiterste visies: Jezus de Godmens (Zoon van God) of Jezus de zoon van een timmerman. Vandaar de titel die Lenaers aan zijn boek gaf: *Jezus van Nazaret, een mens als wij?*

Wie is eigenlijk die Jezus? Met wie zijn wij vertrouwd? Hij wordt voor ons afgeschermd, enerzijds door mythevorming, anderzijds door historische onbetrouwbaarheid.

Er verschijnen tegenwoordig veel Jezusbiografieën, op te delen in twee groepen. De ene groep bestaat uit boeken die door de kerkleiding worden goedgekeurd. Deze ademen de sfeer van een mythische taal, doordrenkt van bovennatuurlijke begrippen. De meesten van ons zijn er mee opgegroeid. Zondag op zondag wordt deze "kerkelijke Jezus" nog verkondigd. Boeken van deze soort zijn bijvoorbeeld de 'Catechismus van de katholieke kerk' of het boek 'Jezus' van toen nog kardinaal Joseph Ratzinger, later paus Benedictus XVI.

De tweede groep van Jezusbeschrijvingen is kritisch ten aanzien van de historiciteit van Jezus en zijn directe omgeving, maar ook kritisch t.a.v. de mythologische sfeer waarmee de rijkdom en diepte van Jezus is bekleed en omgeven. De moderne mens gaat inzien dat de taal van de mythologie een premoderne vertaling is van die bijzondere persoon Jezus.

Enerzijds beschermen de christelijke kerken hun Jezusbeeld en dreigen met banvloek, verdoemenis of ontslag, anderzijds trekt ook de moderne mens aan de touwtjes, al was het maar doordat een bepaalde vorm van spreken over Jezus volstrekt onverststaanbaar is geworden.

MYTHOLOGISCHE AANKLEDING

Doel van Lenaers met zijn recente Jezusboek is dan ook om de persoon van Jezus te bevrijden van mythologische aankleding en onbetrouwbare historiciteit. Ontmythologiseren dus, zoals al zoveel theologen en andere schrijvers doen of gedaan hebben.

De grote meerderheid van de hedendaagse gedoopten neemt zonder woorden afscheid van kerk en geloof. Wat is daar de oorzaak van?

Het christendom is de Europese gedaante van het algemeen menselijk verschijnsel dat religie genoemd wordt. Religie vindt zijn oorsprong in de onverklaarbaarheid van de natuurfenomenen zoals bliksem en donder, lente, vruchtbaarheid, geboorte en sterven, groei, regen en droogte, ziekte en overstromingen, orkanen, vulkaanuitbarstingen enz. Men zocht verklaringen, hulp, bescherming en troost bij machten in den hoge, bij goden of bij de Ene God.

Sinds het ontstaan van de moderne wetenschappen is het voor de denkende westerse mens onmogelijk geworden nog langer te geloven in een almachtige God in den hoge en zo is in het westen het atheïsme ontstaan. De natuur werd ontgoddelijkt. De vroeger uiterst werkzame God

werd een onwerkzame god. De andere onzichtbare wereld, waarover de kerken wisten te vertellen, behoorde tot het terrein van de mythologie. Elke voorstelling die niet te verzoenen viel met de autonomie van de kosmische werkelijkheid, gold als mythologisch.

Nu is mythologie, verstaan als een (onwaarschijnlijk) verhaal dat verwijst naar een diepere zin van de menselijke werkelijkheid, niet verkeerd. Maar de kerkelijke mythologie meende oprecht dat haar verhalen de werkelijke toedracht van zaken beschreven. Bovendien wilden de kerken, vanuit die mythologie, geboden en verboden opleggen aan heel de mensheid. Vasthoudend aan deze mythologie gingen ze zich vanaf de Verlichting, heftig keren tegen alles wat de moderne wetenschappen te berde brachten. Voor de mens van de moderniteit was echter deze mythevorm terecht ongeloofwaardig geworden.

CHRISTENDOM ONDER ZWARE DRUK

Het christendom staat daardoor in de moderniteit onder zware druk. Het heeft alleen toekomst onder twee voorwaarden. De eerste is het ontdoen van het christendom in zijn oorspronkelijke mythische zoals inspiratie van zijn inkleding die langzamerhand is aangekoekt. Het tweede is, dat de oorspronkelijke gemeenschap rond Jezus van Nazaret zich ontdoet van sporen van de hellenistische religie. Naast het ontdoen van de historische Jezus van de mythologische aankleding, wil Lenaers ook laten zien welke eigenschappen van Jezus aanleiding waren voor zijn bewonderaars om van hem een mythologische figuur te maken. Welke diepere visie wilde men aanduiden via die mythologische beelden? Dit laatste is iets waar veel kritische schrijvers niet toe komen. Lenaers past dit procedé toe op vier thema's van Jezus' leven: zijn geboorte, zijn rondtrekkend leven als verkondiger, zijn kruisdood/begrafenis en zijn verrijzenis. Voorbeelden van mythologie rond zijn geboorte zijn o.a. Maria

“Wie gelooft in een verrijzenis als het weer tot leven komen van een gestorven mens, leeft nog in een mythische of magische wereld.”

De beeldhouwer heeft geprobeerd in de afbeelding van de gekruisigde Christus toch ook de gedachte aan diens verrijzenis te laten doorschemeren, maar volgens Lenaers is geloven in een verrijzenis nog leven in een mythische wereld.

de Moeder-Maagd, Jozef de Voedster-Vader, het bezoek van engelen en vooral de Zoon van God als genealogisch feit: de mythologische God-mens die uit de hemel afdaalt naar deze wereld, als een God in mensengedaante.

Als onhistorische elementen noemt Lenaers o.a. de geboorte in Bethlehem (in plaats van Nazaret), de kindermoord en de vlucht naar Egypte en de opdracht van Jezus in de tempel.

De diepere achtergrond is de uniciteit van Jezus, een nieuwe schepping die getekend is door de Geest van vernieuwing. Dat hij Zoon van God genoemd werd, is een eretitel zoals deze in die tijd met name aan keizers werd toegekend.

MYTHISCHE ELEMENTEN

Vanaf zijn doop tot aan zijn dood vinden we mythische elementen in verhalen van duiveluitdrijvingen, in wonderbaarlijke genezingen en in natuurwonderen zoals lopen over water. Deze verhalen zijn opgetekend om Jezus te laten zien als een mens als wij, maar wel veel groter en dieper, veel meer godgelijk dan wij. Iemand die het Rijk van God wil vestigen met visioenen zoals beschreven in de Bergrede tot verbetering van deze wereld.

“Is gekruisigd, gestorven en begraven” lijkt een beschrijving te zijn, maar heeft sinds de apostel Paulus de mythische interpretatie gekregen van verlossing van de zonde, begaan door het eerste mensenvolk. Jezus wordt daarmee een zondebok, plaatsvervangend voor ons allen.

Is hiermee het levensverhaal van Jezus afgelopen, of spelen ook nog de dagen erna een rol bij de vraag wie of wat Jezus wezenlijk is? Bijvoorbeeld “verrezen op de derde dag”? Wie gelooft in een verrijzenis als het weer tot leven komen van een gestorven mens, leeft nog in een mythische of magische wereld.

Verrijzenis aannemen is de waarheid niet willen zien.

Daarmee lijkt de moderne gelovige voor een dilemma te staan. Ofwel hij ontkent de mogelijkheid van Jezus' verrijzenis, maar dan houdt hij op gelovig te zijn. Ofwel hij blijft die verrijzenis gelovig belijden, maar dan behoort hij niet langer tot de moderniteit. Maar gaat het wel echt om een dilemma? Is er geen derde mogelijkheid denkbaar, namelijk het begrip verrijzenis bevrijden uit zijn mythologische inkleding?

Aan wie het antwoord wil weten kan ik adviseren het boek verder te lezen. Bovendien komt Roger Lenaers dit boek met achtergronden toelichten op een studiedag van de vereniging GOP op 7 oktober in het Franciscushuis te 's-Hertogenbosch.

Drs. W.v.d. Velden was lid van de Congregatie van de Missie (Lazaristen) en tot aan zijn pensionering werkzaam als filosofiedocent aan de Hogeschool Rotterdam. Hij is bestuurslid van de Vereniging tot vernieuwing van het ambt in de R.-K. Kerk.

“ ROGER CHARLES LENAERS

(Oostende, 1925) is sinds 1942 lid van de Belgische jezuïeten. Hij studeerde filosofie, theologie en klassieke talen. Hij is sinds 1995 pastoor in Vorderhornbach en Hinterhornbach (Lechtal, Tirol). Als classicus specialiseerde hij zich in de didactiek van de Oude Talen. Als theoloog was hij actief als godsdienstleraar in het voortgezet onderwijs en in de opleiding van toekomstige godsdienstleraresen. Zijn speciale interesse gaat uit naar de vragen die de moderniteit en de secularisatie aan het geloof stellen,

moderniteit hier verstaan als de westerse levensbeschouwing die met de Verlichting ontstaan is, als vrucht van de moderne wetenschappen en het humanisme van de Renaissance. Daarover schreef hij opzienbarende boeken, zoals ‘Al is er geen God-in-den-hoge’ (2009) en ‘Op verkenning in een nieuw land’ (2011). Nevenstaand artikel vraagt aandacht voor zijn meest recente boek: ‘Jezus van Nazaret – een mens als wij?’ (2015).

Op De Keper

BIJBELVAST

Onlangs is mijn buurman, een goed geschoolde man van middelbare leeftijd, gestopt met het lezen van het Oude Testament. Hij beperkt zich voortaan tot het Nieuwe, zei hij, want voor midden-oostelijke landveroveringen, slachtpartijen en over-de-kling-jagerijen heeft hij het Oude niet meer nodig en volstaat het NOS-journaal. Ik probeerde hem ertoe over te halen om al die veldtochten en moordpartijen als tijdgebonden verschijnselen te zien en gewoon maar over te slaan. Dan stond er in dat Oude Testament toch nog heel wat inspirerends, suggereerde ik. Maar, bijbelvast als hij is, had hij toch meteen een rijtje vragen bij de hand.

- Omdat zijn dochter tegen de regels (Leviticus 19,28) een taboe heeft laten aanbrengen op haar linkerbil, wil hij haar verkopen, zoals Exodus toestaat (21,7) en hij wil graag weten hoeveel euro hij voor haar zou kunnen vragen.
- Een collega van hem werkt ook op de sabbat en moet dus ter dood gebracht worden (Ex. 35,2) en nu vraagt hij of hij dat per se eigenhandig moet doen.
- Hij wil liever geen menstruerende vrouw aanraken, omdat hij dan tot de avond onrein is (Lev. 15,19) en vraagt hoe hij dat van die menstruatie in een stampvolle trein te weten kan komen, want veel vrouwen reageren gepikeerd op zo'n vraag.
- Zijn jongste zus heeft een broekpak gekocht van twee soorten stof (wol en polyester) en omdat dat niet mag (Lev. 19,19) wil hij daar een aanmerking op maken, maar zoekt daarvoor een nette formulering die geen ruzie oplevert.
- Hij wil weten welke coupe hij aan zijn kapper kan vragen, als hij (Lev. 19, 27) "aan zijn hoofdhaar geen ronde rand mag knippen en de rand van zijn baard niet mag wegnemen".
- Hij vraagt zich af of, als iemand met een oogkwaal niet als priester mag optreden (Lev. 21,20), dit dan ook geldt voor zijn pastoor die aan het altaar voortdurend staat te winkelen met zijn leesbril: bril-af, bril-op.
- Bij hem op het werk loopt een notoire vloeker rond, de ene 'godver' na de andere. Nu is het nogal een gedoe om het hele bedrijf bij elkaar te krijgen om die man met z'n allen te stenigen (Lev. 24,16) en hij vraagt of ze in plaats daarvan een kleine stenigingscommissie mogen oprichten van collega's die goed kunnen gooien, allemaal leden van de plaatselijke jeu de boulesclub.
- Omdat hij graag na de verkoop van zijn dochter (zie boven) een slavin zou willen kopen en dat alleen maar mag bij de omringende volkeren (Lev. 25,44), heeft hij graag een advies of een Duitse meid dan beter is dan een Belgische.

Ik heb mijn buurman beloofd dat ik te gelegener tijd zijn vragen zal proberen te beantwoorden. Maar ik heb hem alvast maar meteen erop gewezen, dat dank zij het Oude Testament (Lev. 18,22) zijn zoon toch maar mooi van zijn homoseksualiteit is afgekomen en nu al weer een tijdje voorbeeldig getrouwd is met de dochter van een priester, ook al geeft dat (Lev. 22,12) soms wel wat problemen in de keuken. En dat hijzelf nog bij de geboorte van zijn oudste kind het Oude Testament heeft benut (Spreuken 31,10) toen hij op de aankondiging liet drukken: 'De sterke vrouw, zij is gevonden, zij heeft een zoon van negen ponden'.

Cultivator

In de rubriek 'Op de Keper' publiceert Mariënborg Magazine bijdragen van eenieder aan een discussie over iets in de R.-K. Kerk waarvan hij/zij vindt dat daar nog wel eens een hartig woordje over te zeggen valt.

DAT KAN ZOWEL THEORETISCH ALS PRAKTISCH ZIJN, VAN ERFZONDE TOT DRIE-EENHEID, VAN GENADE VAN BIJSTAND TOT VERRIJZENIS, VAN DE VROUW ALS PRIESTER TOT EUCHARISTISCHE OECUMENE, YOU NAME IT! OM IEDEREEN DE KANS TE GEVEN VAN HAAR/ ZIJN HART GEEN MOORDKUIL TE HOEVEN MAKEN, ONDERTEKENEN WIJ DEZE BIJDAGEN STEEDS MET EEN SYMBOLISCH PSEUDONIEM: CULTIVATOR. MET EEN CULTIVATOR WORDT EEN STUK LANDBOUWGROND LOSGEWOELD WAARNA HET WORDT GEploegd EN INGEZAAID. – **Redactie**

Dat er twee jaar nodig zijn geweest voor de herschikkingen in het organisatieschema van de curie, maakt alleen maar duidelijk dat men eigenlijk niet goed weet waar men mee bezig is. Zo'n plan kun je in 2 maanden maken.

Hervorming

VATICAANSE CURIE GAAT TE LANGZAAM

Nu J.M. Bergoglio al ruim twee jaar paus Franciscus is, moeten we vaststellen, dat de hervorming van de Vaticaanse Curie, het deel van het Vaticaan dat de paus helpt bij de uitoefening van het Petrusambt, te langzaam gaat. Dat zou sneller moeten. Bij zijn aantreden als paus heeft hij al direct een speciale beraadsgroep van negen kardinalen benoemd om concepten te leveren voor die hervorming. Maar nog ging het hem te langzaam. In zijn kersttoespraak tot de verzamelde kardinalen en andere hoofden van dienst van de Curie heeft Franciscus vorig jaar ongenadige kritiek uitgeoefend op diverse schandalen en misstanden binnen die Curie.

De grootste voortgang is nog wel gemaakt bij de hervorming van de Vaticaanse financiën. Dat was voor Franciscus een prioriteit. In theorie is dit echter het gemakkelijkste deel van de hervorming van het Vaticaan. Hervorming van financiën is geen

ruimtevaartwetenschap of theologie; het gaat eenvoudig om goede leiderschapsmodellen zoals die te zien zijn in de zakenwereld, bij overheden en non-profit organisaties. Heldere procedures, training van medewerkers en geëigend toezicht zijn de eerste vereisten. Dit alles toepassen op het Vaticaan is een uitdaging – en iedereen weet best dat er iets moet gebeuren. Er zal echter veel weerstand tegen zijn, en alleen streng en volhardend leiderschap zal overwinnen. Dat betekent evenwel nog geen einde aan de schandalen. Op korte termijn zullen er meer schandalen zijn en zij die slecht presteren zullen door het nieuwe systeem worden betrapt.

FUNDAMENTELE VRAGEN

Hervorming van andere delen van de Romeinse Curie is moeilijker. De Curie is samengesteld uit het staatssecretariaat, negen congregaties, twaalf raden, drie tribunalen en een menigte van commissies, academies, instituten en andere diensten. Elk van deze is in de loop der tijden ingesteld tijdens een vroeger pontificaat als antwoord op een noodsituatie of prioriteit. De Romeinse Curie hervormen vereist een theologische visie op het Petrusambt, een aanvoelen van wat de kerk vandaag nodig heeft en een praktische aanpak om mensen bij elkaar te brengen om dit alles te realiseren. En dan komen er

fundamentele vragen:

- In de eerste plaats: welke is de theologische visie op het Petrusambt? Is de paus een onfeilbare, absolute monarch die over alle wijsheid beschikt, of is hij de eerste onder zijns gelijken die handelt in collegialiteit met het college van bisschoppen?
- In de tweede plaats: welke zijn vandaag de noden van de kerk? Wat heeft de kerk meer nodig: stabiliteit of verandering, eenheid of pluralisme, helder leergezag of een meer authentiek getuigenis? Moet zij uitdagen of zich aanpassen, godvruchtig zijn of profetisch? Een andere manier om deze vragen te stellen is: wat zijn de prioriteiten van de paus? Waar wil hij alles op richten en wat wenst hij te delegeren aan anderen?
- In de derde plaats: dit alles moet georganiseerd worden in kantoren met mensen met specifieke verantwoordelijkheden. Verschillende typen van organisaties vragen om verschillende vormen van bedrijfsvoering. Een afdeling Spoed Eisende Hulp is geen fabriek. Het Ministerie van Verkeer is niet dat van Defensie. Een handelskantoor is geen onderzoekslaboratorium.

GEEN EENSTEMMIGHEID

De Curie hervormen is moeilijk omdat er geen eenstemmigheid is over het Petrusambt noch over de behoeften van de kerk vandaag of de praktische speerpunten van de bedrijfsvoering. Misschien kun je het beste beginnen met aan curiemedewerkers en plaatselijke bisschoppen te vragen welke zaken in Rome besloten worden die evengoed of zelfs beter op plaatselijk, nationaal of regionaal niveau besloten zouden kunnen worden. Wanneer bijvoorbeeld een priester en diens bisschop het erover eens zijn dat die priester beter zijn ambt kan neerleggen, waarom moet die zaak dan aan Rome worden voorgelegd? Moet het toezicht op vertalingen van liturgische teksten tot in de kleinste details in Rome gebeuren?

Wanneer dit punt ooit verder komt dan het discussiestadium, zal dit een flinke weerslag hebben op de Vaticaanse congregaties. Die zijn te vergelijken met de ministeries in een landsbestuur en ze bezitten behoorlijk wat besluitvormende bevoegdheden. Maar in plaats van te praten over de mogelijke hervorming van die congregaties is

de hoofdaandacht tot nu toe uitgegaan naar de twaalf pauselijke raden. Dat is makkelijker want die hebben weinig besluitvormende bevoegdheden. Ze werden ingesteld na het Tweede Vaticaans Concilie, meestal bedoeld om het programma van het concilie verder uit te werken.

Aan het hoofd van een pauselijke Raad staat een voorzitter, meestal een aartsbisschop, soms een kardinaal. Onder deze werken dan een secretaris en onder-secretaris en een staf.

Meestal hebben de raden slechts de bevoegdheid om aan te sporen en te overtuigen, niet die om opdrachten te geven.

Dus: wat doen raden eigenlijk? Het meest houden ze zich bezig met praten, schrijven en publiceren over de onderwerpen van hun

bevoegdheden. Zij ontvangen mensen die in die onderwerpen geïnteresseerd zijn en wonen internationale symposia daarover bij. Op al deze manieren zetten zij de pauselijke kijk op deze onderwerpen op de kaart bij bisschoppen, geestelijkheid, leken en bij internationale fora. Maar ze kunnen niemand dwingen iets te doen. Alles wat zij publiceren, moet eerst goedgekeurd worden door de Congregatie voor de Geloofsleer en het Staatssecretariaat.

NIEUWE CONGREGATIES

Er ligt een voorstel om een aantal van deze raden te laten opgaan in twee nieuwe congregaties, een voor de leken en een voor rechtvaardigheid, vrede en milieu. Zo hoopt men met minder mensen toe te kunnen en de bureaus efficiënter te maken. De vorming van deze twee congregaties wordt voorgesteld als een hervorming van formaat. "Nu hebben de leken een eigen congregatie, juist zoals de geestelijkheid, de bisschoppen en de religieuzen", zo wordt verzekerd. Om dit een grote hervorming te kunnen noemen, moet je wel kardinaal zijn. De leken liggen er niet wakker van. Het enige echte verschil is dat een congregatie wordt voorgezeten door een kardinaal, terwijl dat bij een raad een aartsbisschop is. Het meest waarschijnlijke gevolg van deze fusies zal zijn dat er minder gebeurt: minder geschreven documenten, minder bezochte symposia, minder genomen initiatieven. Want er zullen minder medewerkers zijn en al hun initiatieven moeten eerst een hele reeks toezichthouders passeren voordat er iets gedaan kan worden.

Naar mijn mening is het belangrijkste resultaat van deze fusies dat er drie posities minder in de Curie zullen zijn, die ingenomen worden door aartsbisschoppen en twee meer, waarvoor kardinalen benoemd worden. Alles wat het aantal aartsbisschoppen en kardinalen in de Curie vermindert, is goed. Maar dat er twee posities voor kardinalen bij komen, is slecht. Dat er twee jaar nodig zijn geweest voor deze herschikkingen in het organisatieschema van de Curie, maakt alleen maar duidelijk dat men eigenlijk niet goed weet waar men mee bezig is. Zo'n plan kun je in twee maanden maken. Daar heb je geen twee jaar voor nodig. In dit tempo zal paus Franciscus dood zijn voordat een echte hervorming de Curie zal treffen.

De jezuïet Thomas Reese is een senior vak-journalist van het Amerikaanse weekblad 'National Catholic Reporter' en schrijver van "Inside the Vatican: The Politics and Organization of the Catholic Church". Bovenstaand artikel is een vrije bewerking van zijn NCR-artikel 'Pope Francis' reform of the Roman Curia is moving too slowly'. Ned. vertaling Ad Krijnen.

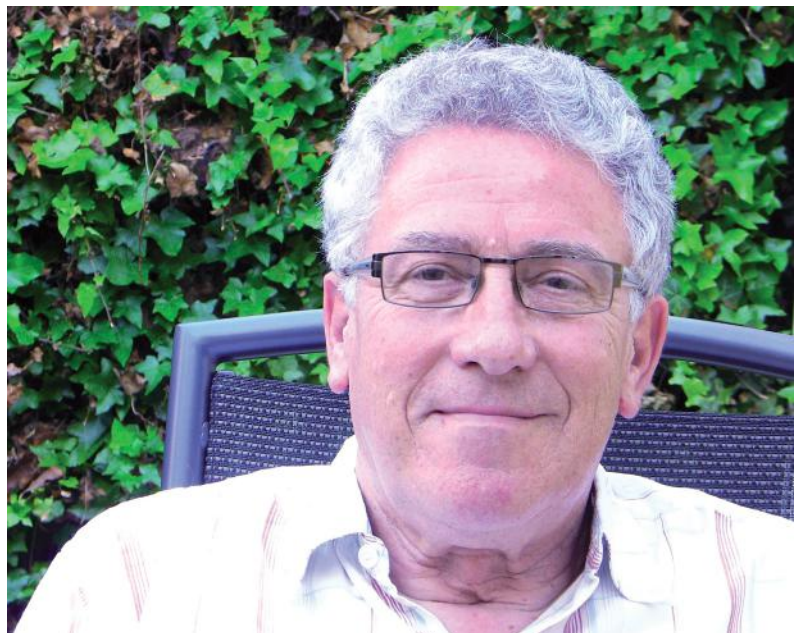
SMEULENDE VEENBRAND ONDER HET KERKELIJK GROEN

Hoe bestaat het dat de katholieke kerk, die zoveel heeft geïnvesteerd in onderwijs en kadervorming voor haar leden, van die enorme inspanningen zo weinig heeft geprofiteerd? De slimsten werden breed geschoold door mensen die zich voor die taak geroepen wisten en de zwakkeren werden naar een hoger niveau getild. Het heeft voor het instituut kerk weinig opgeleverd. Een gesprek hierover met Bart Verreijt, oud-directeur van het Diocesaan Pastoraal Centrum van het bisdom 's-Hertogenbosch, oud-omroepastor en oud-KRO-manager. Bij hem hebben van jongs af scholing en toerusting een belangrijke plaats in zijn leven ingenomen.

Bart Verreijt (1943) begon in 1956 aan zijn priesteropleiding op het kleinseminarie van zijn bisdom, *Beekvliet* te St. Michielsgestel. Er waren in dat jaar ongeveer 150 eerstejaars! En Beekvliet was toen slechts één van de tientallen kleinseminaries in het Nederland van eind jaren '50. Forse aantallen studenten, die bij aanname misschien niet allemaal goed wisten of zij priester wilden worden, maar toch werden toegelaten. Verreijt: "En Beekvliet bood een degelijke opleiding: de docenten waren geen 'van acht tot vijf'-figuren, maar wisten zich ertoe geroepen om de studenten naast een gedegen schoolopleiding ook breder te interesseren en toe te rusten voor cultuur en sport. Dit mag wel eens gezegd worden." Misschien waren de studenten niet allemaal even slim, maar ze beschikten wel over de nodige intelligentie en kregen zo de kans om op gymnasiumniveau hun

opleiding af te sluiten. Van die groep gingen er 46 naar het grootseminarie in Haaren en 8 werden er in 1968 priester gewijd. Verreijt: "Wat over de seminarieopleiding van toen ook gezegd wordt, de Nederlandse katholieke kerk heeft onbewust fors bijgedragen aan het mondig maken van haar leden en daar wordt ze ook om geprezen." Vóór de Tweede Wereldoorlog was de Nederlandse katholieke

kerk erg gesloten en Rome-getrouw. In de oorlog gebruikte de bezetter de seminaries van St. Michielsgestel en Haaren om gijzelaars en later gevangenen op te sluiten. Onbedoeld werden het vruchtbare ontmoetingsplekken van Nederlanders op niveau

Bart Verreijt: "Misschien hebben de beleidsmakers toch te weinig rekening gehouden met hoe diep bij de overgrote meerderheid van de clerus de overtuiging zat, dat het nu en altijd moet zijn zoals het altijd geweest is."

en met verschillende achtergrond die elkaar anders nooit hadden leren kennen. Verreijt: "De Tweede Wereldoorlog had als positieve bijwerking dat mensen noodgedwongen kennis maakten met mensen van buiten de eigen kring en daardoor tot de ontdekking kwamen dat andersdenkenden ook goede mensen konden zijn."

MONDIGE MENSEN

De kerk zette na de oorlog alles in op herstel van de wereld van vóór de oorlog. De laatste stuip trekking van dit streven was het bisschoppelijk Mandement van 1954 dat kerkleden verbood kennis te maken met de wereld buiten eigen kerkelijke kring. Maar mondige mensen laten zich niet de mond snoeren. Toen niet en nu ook niet! Bart Verreijt is van de laatste lichte priesters die in Haaren werd opgeleid. Met overtuiging heeft hij in 1967 de sluiting van het seminarie meegemaakt. Het kon zo niet verder. Tijdens hun seminariejaren werden openingen naar buiten geboden als een soort maatschappelijke stage *avant la lettre*, waar men al dan niet gebruik van kon maken, vooral in de vakantietijd. Dit bleek echter onvoldoende.

De wereld die zo veranderde vroeg (en vraagt nog steeds) om een

nieuwe opleidingsmogelijkheden en een nieuwe context daarvoor. Een logisch gevolg van het Tweede Vaticaans Concilie. Maar ook onder de nog klassiek opgeleide priesters traden creatieve mensen naar voren om het voortouw te nemen en het kerkvolk mee te nemen naar een wenkende kerkelijke beweging van mondige enthousiaste mensen. De ecclesia- en gespreksgroepen in tal van parochies passen in dit beeld.

TOERUSTING EN VERDIEPING

Na zijn wijding kreeg Bart Verreijt als eerste opdracht om in Nijmegen interparochieel actief te zijn in parochie-opbouw en volwassenencatechese, waarin de gelovigen gretig megingen. Ook catechese rond doop, huwelijk, eerste communie en vormsel werd opgepakt en de toediening van die sacramenten werd aangegrepen voor geloofsverdieping. Verreijt was in Nijmegen negen jaar in de weer met een scala aan activiteiten, te vangen op de noemer *toerusting en verdieping*. Anderen deden dit elders ook.

In het verlengde van hun deelname aan de ecclesiagroepen vroegen leken om meer verdieping van geloofskennis. Ook de veranderende kerkstructuur vroeg om toerusting van leken nu zij hun aandeel gingen krijgen in de opbouw van de kerk. Daartoe zou het Diocesaan Pastoraal Centrum (DPC) ondersteuning geven op het gebied van jeugd en jongeren, catechese, kerk en samenleving, pastoraat en liturgie.

Na zijn Nijmeegse periode ging ook Bart Verreijt creatief en enthousiast aan de slag als teamlid en later directeur van het DPC, dat het voortouw voor de toerusting had genomen. Er kwamen pastorale scholen in Nijmegen, Oss, Den Bosch, Eindhoven voor de vorming van lekenkader. Aangestoken door het enthousiasme van anderen was er aan deelnemers geen gebrek. De pastores, gewend om alles alléén te moeten kunnen, leerden op aanvullend talent van anderen te vertrouwen en in teamwork en collegiaal overleg het werk lichter en vruchtbaarder te maken.

VERDAMPT ENTHOUSIASME

Waarom is al dit enthousiasme dan toch razendsnel verdamp? Het zag er allemaal zo hoopvol uit! Verreijt: "Misschien hebben de beleidsmakers toch te weinig rekening gehouden met hoe diep bij de overgrote meerderheid van de clerus de overtuiging zat, dat het nu en altijd moet zijn zoals het altijd geweest is." Terugverlangen naar de vooroorlogse praktijken en vooral de klerikale kerkordening van toen is als een veenbrand blijven smeulen onder het kerkelijk groen van na de oorlog en na het Concilie, waarmee veel schapen zich toch uitstekend en smakelijk gevoed

Verreijt bij zijn afscheidswoord als manager KRO-godsdienst (nov. 2004).

“De Tweede Wereldoorlog had als positieve bijwerking dat mensen tot de ontdekking kwamen dat andersdenkenden ook goede mensen konden zijn.”

andere priesteropleiding, zoals bisschop Bluysen bij de sluiting onomwonden verklaarde. Het bisdom 's-Hertogenbosch zocht naar

hebben.

“Terugkijkend moeten we zeggen dat kerkleiders als Bluysen en Van Laarhoven er veel te beducht voor waren dat zij die veenbrand zouden laten oplaaien, als ze het talent van die nieuwe jonge generatie pastores voluit zouden inzetten. Ze remden af om geen weerstanden op te roepen.” Daarmee is de jonge generatie feitelijk afgeserveerd, wat met de komst van bisschop Ter Schure werd beklonken. Hij hief het Diocesaan Pastoraal Centrum op en plaatste alle toerusting en vorming voor leken weer onder direct bisschoppelijk gezag.

Nieuw kader meldde zich niet of nauwelijks meer aan. Pastoraal werkers kregen te verstaan dat ze slechts een stopmiddel waren geweest en dat men van hen af wilde. En om niet zonder celibataire en gewijde pastores te raken, ging men werven in het buitenland, waar priesters in alle gevallen nog pre-conciliair met de seminarieluiten dicht waren opgeleid en men onze taal en cultuur niet of nauwelijks kent. Verreijt: “Aan Nederlandse kandidaten werden nauwelijks wetenschappelijke opleidingseisen gesteld en al helemaal niet aan hun sociaal-emotionele talenten, want dat leverde alleen maar gevaar op voor de roeping. Ingewijden – en daar reken ik mezelf ook toe – kennen allemaal namen van klasgenoten die te licht werden bevonden om tot de wijding te worden toegelaten op grond van genoemde criteria en die zich vervolgens lieten wijden door de bisschoppen Gijsen, Ter Schure of Bär. Hoe dat afliep is inmiddels bekend.”

NIEUWE MEDIA

Waar anderen ontmoedigd afhaakten of hun geluk zochten door hun talenten buiten kerkelijk verband in te zetten, besloot Bart Verreijt na duchtige overweging gehoor te geven aan het verzoek om te gaan meewerken met het omroeppastoraat. Karmeliet Henk Hoekstra – ook zo’n naoorlogse enthousiasteling – vond dat de nieuwe media veel intensiever gebruikt moesten worden voor toerusting en verdieping van en communicatie over geloven. Verreijt was daarin bondgenoot. Ook KRO/RKK zag daarin nieuwe kansen.

In de jaren ‘80 en ‘90 werd echter steeds duidelijker dat ook dit geen lang leven beschoren was. Op scholen werd gemopperd dat die leken catecheten kinderen geen geloofskennis bijbrachten en met leerlingen alleen maar over geloofsbelevingen communiceerden. Zo werd ook over de programmering van KRO/RKK gemopperd. Er was maar één manier waarop over geloven gecommuniceerd kan worden: het leergezag verkondigt en houdt de gelovigen voor wat ze moeten geloven en vinden. Dat was altijd al zo en moet zo

blijven. Verreijt: “Mijn pensionering bij de KRO is groots gevierd o.a. met een symposium over de Tien Geboden en dit markeerde misschien ook wel het einde van een tijdperk, mede door de politieke wisselvalligheden die over de omroepen heen vielen.” Pastor Bart Verreijt is niet gefrustreerd hoewel hij daar wel enige redenen voor had; al was het maar om wat zijn leeftijdgenoten is overkomen die de hitte van de dag te veel is geworden. Hij is ruim veertig jaar een loyale arbeider in ‘s Heren wijngaard geweest. De kerkleiding heeft kennelijk meer tijd nodig om te wennen aan het gegeven dat tijden veranderen omdat mensen veranderen. Aan de generatie van Bart Verreijt heeft het niet gelegen. Hij zegt zeer gelukkig te zijn en tevreden terug te kijken op een mooie loopbaan. Bisschop Bluysen heeft herhaaldelijk verzucht: “We hebben toch te weinig ingezet op scholing en toerusting van onze mensen. Misschien moeten we zeggen dat we als kerkgemeenschap het talent dat er volop was te weinig hebben benut.”

De auteur was tot zijn pensionering werkzaam als algemeen directeur van de V.O. scholengroep het Hooghuis in Oss en is o.a. redacteur en voorzitter van De Roerom.

ROBOT

Wie maait zelf zijn gazon? En wie stofzuigt er nog? Robots nemen steeds meer het zware werk over, maar eigenlijk doen ze ook meer ingewikkelde dingen. Ze zetten vrachtwagens in elkaar en verrichten gecompliceerde hersenoperaties. Daarbij kunnen ze nauwkeuriger werken dan mensen. Maar het gaat veel verder. Bekend zijn de robots in verzorgingshuizen, die praten met eenzame, vaak demente ouderen waardoor ze druk bezet verplegend personeel kunnen vervangen.

Een nieuwe stap is nu binnenkort te verwachten. Een robot die als rechter functioneert. Meer dan ruime dossierkennis is binnen handbereik. Jurisprudentie, strafmaten en politieke richtlijnen zijn absoluut vastgelegd en wraking is gezien de objectiviteit niet meer aan de orde.

Een kleine stap is nu nog de robot-priester. De direct in het oog springende celibaatskwestie is grondig opgelost. Kerkrechtelijk zijn er nergens verboden te vinden en ook de Bijbel rept er niet over. Kennis van de Romeinse regelgeving, authentieke pauselijke uitspraken, encyclieken en de katholieke catechismus zijn compleet aanwezig. Aanstelling en wijding met speciaal wijwater moet mogelijk zijn.

Helaas blijkt echter dat bij robot-rechters en dus ook bij robot-priesters het menselijk gevoel niet geïntegreerd kan worden. Maar dat hoeft voor de nieuwe medewerkers van kardinaal Eijk geen probleem te zijn...

LLL

HET EIGEN GEZICHT VAN DE *Acht Mei Beweging*

Praktisch dertig jaar geleden, op 8 mei 1985, vond op het Haagse Malieveld de eerste forse demonstratie c.q. manifestatie plaats van hervormingsgezinde katholieke Nederlandse gelovigen. Naar aanleiding van het op handen zijnde bezoek van paus Johannes-Paulus II aan de Nederlandse kerkprovincie toonden zij daar “Het andere gezicht van de Kerk”. Niet lang daarna heette hun groep al de *Acht Mei Beweging* en de sympathisanten daarvan hielden elkaar scherp met “Ik ben van Acht Mei, jij ook?” In 2003 hield de beweging het voor gezien. Waarom? En hoe ging het toen verder met dat “andere gezicht”?

Op 14 april 1982 kwam een 40-tal verontruste katholieken bijeen in het Mariënborg-klooster van de zusters JMJ in Den Bosch. Kardinaal Alfrink had onderhands te verstaan gegeven dat hij zo’n ‘crisisberaad’ wel zag zitten, zelfs als dat zou gaan over het gebrekig functioneren van de bisschoppenconferentie. De beraadslagers verklaarden “niet polariserend te werk te willen gaan, maar juist vanuit een pluriforme kerk te willen opereren en daarbij te accepteren dat de meningen ver uiteen kunnen lopen”. Het ging hun om

de nadere bestudering van de problematiek van de vervreemding tussen kerkleiding en gelovigen.

PARTICIPANTEN

Er waren in die jaren ook nog andere groepen vernieuwingsgezinden, meestal ontstaan na het Tweede Vaticaans Concilie, dat immers ook aan de ‘gewone’ gelovigen ruimer baan had gegeven om mee te denken over en te helpen met de *aggiornamento* van de kerk in de samenleving van de tweede helft van de twintigste eeuw. Die groepen noemden zich bijvoorbeeld Open Kerk, Basisbeweging, en dus ook Mariënborgvereniging. In 1985 ontstond de Acht Mei Beweging, die gaandeweg zou uitgroeien tot een soort platform of koepel voor die meer dan honderd groepen, ‘participanten’ genoemd. Praktisch dertig jaar geleden, op 8 mei 1985, trad ‘Acht Mei’ voor het eerst in de publiciteit met een grootscheepse manifestatie op

het Malieveld in Den Haag, onder het motto (naar men zei overgenomen van Mariënborg) "Het andere gezicht van de kerk in Nederland". De manifestatie was een reactie op de weigering van de Nederlandse kerkleiding om vernieuwingsgezinde katholieken zoals Tine Halkes en Edward Schillebeeckx de gelegenheid te geven paus Johannes Paulus II toe te spreken bij zijn bezoek aan Nederland in mei 1985. Men wilde met een "aanvullende" (men keerde zich niet tegen iets of iemand) manifestatie duidelijk maken dat er in de rooms-katholieke kerk van Nederland meer leefde dan alleen dat waarmee de paus tijdens zijn bezoek in aanraking zou worden gebracht. Met toespraken en vieringen in een grote circustent en met workshops in tien tenten daaromheen. Met aparte bijlagen besteedde de landelijke pers er flink aandacht aan: "De Roomse Lente" (*Volkscrant*), "Katholiek maar niet rooms" (*Trouw*), "Het ware gezicht van katholiek Nederland" (*De Tijd*).

GEBAKKELEI

We zijn nu 30 jaar later en op precies dezelfde datum zal de achttienjarige geschiedenis van de Acht Mei Beweging worden gepubliceerd onder de titel *Het andere gezicht van de kerk*. De auteur van het boek is *Tom van den Beld*, gepensioneerd onderwijsman en nu actief als bestuurssecretaris van de Mariënborgvereniging.

Hij heeft een kleine drie jaar eraan gewerkt: "Ik ben regelmatig op en neer gereisd tussen mijn huis in Den Haag en het Katholiek Documentatie Centrum in Nijmegen, waar het hele AMB-archief is ondergebracht. Dat heb ik helemaal uitgeplozen en die informatie verder nog aangevuld met een reeks gesprekken met mensen die de hele geschiedenis hebben meegemaakt. Ik ben bij bisschoppen geweest, Simonis, Ernst, Bär bijvoorbeeld, en bij Acht Mei-functionarissen als Hedwig Wasser, Bert van Dijk, Jan van Hooydonk, Gisela Hoeve, Bert Laeyendecker,

Leon v.d. Meer. En regelmatig zie ik Henk Baars" (laatste Acht Mei-voorzitter en nu voorzitter van de Mariënborgvereniging – Red.). U bent bij uw onderzoek natuurlijk de kwestie van de verhouding van Acht Mei en episcopaat tegengekomen?

Van den Beld: "Eerst heb ik de historische feiten eens netjes op een rijtje gezet. Maar in mijn tweede hoofdstuk komt dan dat episcopaat aan de beurt. Sjonge, wat een gebed zonder end, een eindeloos gebakkelei. Discussies die niet meer opleverden dan het noemen van essentiële wrijfpunten."

Zo'n wrijfpunten vormden ongetwijfeld de eucharistievieringen die de organisatoren van de manifestaties ter afsluiting hadden gepland. Daar waren van officieel-kerkelijke zijde veel bezwaren tegen (gebruik van een niet goedgekeurd tafelgebed, vrouwen aan het altaar e.d.), terwijl Acht Mei vieringen voorstond waarin de bezoekers van de manifestatie zich herkenden. Overigens was er in de achterban van Acht Mei ook wel enige discussie over deze kwestie. En van enkele zijden werd het bestuur verweten, dat het niet gewoon open en eerlijk met een

eucharistieviering-nieuwe-stijl wilde doorzetten. Anderen bepleitten dat men in deze zaak de bisschoppen tegemoet zou komen. Acht Mei kon zich immers geen excommunicatie permitteren. De beweging wilde uitdrukkelijk bij de kerk blijven horen.

Van den Beld: "De manifestaties heb ik niet allemaal uitgebreid behandeld in het boek. In principe waren die immers steeds hetzelfde en dat zou toch saai geworden zijn. Wel heb ik de speerpunten behandeld en de speciale aandachtsgebieden. Daar zijn ook Acht Mei-commissies voor geweest, zoals voor oecumene, mensenrechten, publiciteit.

AFGESLANKTE VOORTZETTING

Wanneer je het nu kerkhistorisch bekijkt, hoe staat de Acht Mei Beweging in de geschiedenis van de kerk in Nederland? Hoort ze bij het einde van een tijdperk of bij het begin van nieuw elan?

Van den Beld: "Dat is een moeilijke kwestie. Toen ik enkele kerkhistorici raadpleegde, zeiden ze allemaal: 'probeer eens de oorzaken te vinden waarom de Beweging is gestopt.' Ik houd het op een complex geheel van oorzaken. Ten eerste is het ook in de niet-kerkelijke samenleving een gewoon verschijnsel, dat grote bewegingen of verenigingen na een tijdje wegebben en verdwijnen. Voorts leidden de discussies met de bisschoppen tot niets, wat frustrerend werkte. De Acht Mei Beweging was verder uiteindelijk, zij het protesterend, een generatieverschijnsel. De jongeren van die dagen sloten zich er niet bij aan; zij hadden weinig boodschap meer aan de institutionele kerk waar Acht Mei ondanks alles bij wilde blijven behoren. Ten slotte speelden de heersende secularisering en individualisering daarbij ook een rol.

Maar wat mij bijzonder is opgevallen is, dat de Acht Mei Beweging niet echt duidelijk heeft kunnen maken wat zij uiteindelijk beoogde, omdat zij altijd is blijven aarzelen om ofwel ervoor te kiezen een binnenkerkelijke oppositiebeweging te zijn, ofwel een beweging voor het nieuwe geloven, een nieuwe kerk, met achterlating van het "oude" geloof. Uiteindelijk heeft de Acht Mei Beweging wel een ander gezicht laten zien, maar geen duidelijk eigen gezicht."

Zou je kunnen zeggen, dat de Mariënborgvereniging een afgeslankte voortzetting is van de Acht Mei Beweging?

Van den Beld: "In ieder geval is zij een van de participanten die Acht Mei overleefd heeft, en er zijn er nog enkele meer, kleinere meestal. Maar voortzetting?

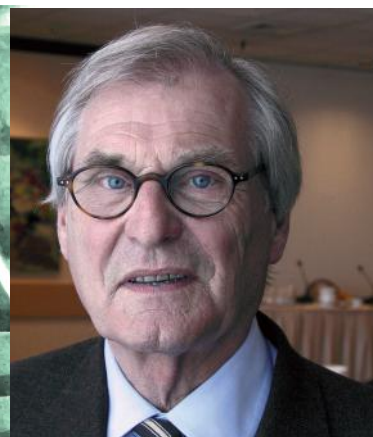
Misschien in zekere zin, bijvoorbeeld wat betreft het ideologisch gedachtegoed."

Maar daar komt toch wel iets meer bij kijken dan aan het slot van een congres 'De steppe zal bloeien' te zingen.

Meer foto's van Acht Mei-manifestaties op bladzijde 24.

Het boek van Tom van den Beld, 'Het andere gezicht van de kerk' (Nijmegen, Valkhof Pers; 210 blz.; illustr.) zal op 8 mei 2015 in Den Haag worden aangeboden aan de oud-voorzitters van de Acht Mei Beweging.

DR. TOM A .M. VAN DEN BELD (Amsterdam, 1937, getrouwd met Anke, drie kinderen en acht kleinkinderen) studeerde na de middelbare school filosofie bij de Dominicanen. Dan switchte hij naar Franse Taal en Letterkunde. Hij werkte in de onderwijssector, eerst als leraar Frans en vervolgens als schoolleider en rector op twee middelbare scholen. Ten slotte was hij tot aan zijn pensioen bisschoppelijk gedelegeerde voor het katholiek onderwijs. Op latere leeftijd besloot hij om nog theologie te gaan studeren, in Utrecht. Deze studie bekroonde hij met een promotie op het proefschrift "Katholieke jongens uit den beschaafden stand", over het emancipatorisch werk van de Nederlandse jezuïeten.

*Sjonge, wat een gebed
zonder end, een eindeloos
gebakkelei.*

'MENSEN MET EEN MISSIE'

DAT IS DIACONIE OVERZEE

Mensen met een Missie is een zelfstandige ontwikkelingsorganisatie die kennis, menskracht en geld ter beschikking stelt aan 350 kleinschalige ontwikkelingsprojecten in 20 landen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Projecten waarin mensen zich inzetten voor gerechtigheid en vrede. *Mensen met een Missie* voert die projecten niet zelf uit maar sluit aan bij bestaande initiatieven die in lokale gemeenschappen zijn ontstaan.

Mensen met een Missie is sinds 2009 de bedrijfsnaam voor de Stichting Centraal Missie Commissariaat (CMC), in 1931 opgericht door een aantal orden en congregaties ter ondersteuning van de missie in Nederlands-Indië. Vanaf de jaren '60 richtte de organisatie zich op ondersteuning van de missie en projecten wereldwijd. Zij behartigde de gezamenlijke belangen van meer dan 10.000 Nederlandse missionarissen: zusters, paters en broeders, als aanvulling op de zorg van de congregaties voor hun eigen leden. Naarmate dit aantal afnam en eigenlandse congregaties en leken het werk in "Het Zuiden" overnamen begon het CMC ook zelf activiteiten te ontwikkelen ter bevordering van de missionaire internationale samenwerking. In een gesprek op het kantoor in Den Haag van *Mariënborg Magazine* met Paul van Eck, coördinator Relatiebeheer Religieuzen, en Frank van Eenbergen, programma-verantwoordelijke voor Latijns-Amerika, wordt duidelijk dat de mensen die werken voor *Mensen met een Missie* al even gedreven en bevlogen zijn als de missionarissen van toen.

– ‘Mensen met een Missie’ is gehuisvest in het gebouw van Cordaid, ook een katholieke ontwikkelingsorganisatie. Waarin verschillen jullie van elkaar?

“Cordaid, waar in 2000 onder meer Memisa en Mensen in Nood in zijn opgegaan, verleent vooral grootschalige noodhulp. Men werkt met grote partnerorganisaties en beschikt over een budget van 180 miljoen euro, vooral door de overheidsfinanciering. Cordaid is lid van Caritas Internationalis en organiseerde tot 2014 de Bisschoppelijke Vastenactie. Op die manier zijn of waren ze gelieerd aan de diocesane kerk. Mensen met een Missie is van de religieuze kant. Wij staan in de missionaire traditie en ons budget, ca. 10 miljoen, wordt voor een flink deel door orden en congregaties gefinancierd. Wij laten ons bij onze beleidskeuzes adviseren door de Adviescommissie Missionaire Activiteiten, die bestaat uit deskundige religieuzen.”

– Wat houdt dat in: de missionaire traditie?

“Wij gaan naast onze lokale partners staan. Wij zijn er voor hen, net als de missionarissen van toen. Wij laten hen niet in de steek als het moeilijk wordt. De kern van missiewerk is *er zijn*; het gaat om de presentie. Wij spreken ook over missionaire internationale samenwerking, waarmee we bedoelen dat we kiezen voor solidariteit tussen Noord en Zuid, dat we de menselijke waardigheid willen bevorderen van mensen in de onderlaag van de samenleving. We steunen twee soorten projecten: sociaal-pastorale projecten, met een binding aan lokale gemeenschappen, en kleinschalige maatschappelijke projecten met thema’s als vrede, democratisering of mensenrechten.”

– Zou je jullie projecten ook diaconale projecten kunnen noemen?

“Als je diaconie definieert als steun aan kwetsbare mensen dan is dat zeker het geval. Samen met onze partnerorganisaties werken we aan één doel: de eigen kracht van mensen versterken, zodat zij zélf een positieve draai aan hun leven kunnen geven. Voor missionarissen waren pastorale zorg en diaconie altijd twee zijden van één medaille.”

– Jullie zenden mensen uit die ter plaatse aan het werk gaan. Zijn dat vrijwilligers?

“Niet allemaal, we hebben ook 20 missionaire uitzendingen. Dit zijn mensen die in vaste dienst zijn bij onze lokale partnerorganisaties. Zij ontvangen van ons een – bescheiden – nettosalaris en wij betalen hun verzekeringen en AOW-premie in Nederland. Vanwege het lage salaris zijn dit meestal jongeren, mensen onder 35 jaar, maar ook een viertal 55-plussers.

We werken daarnaast met vrijwilligers van verschillende snit. Sommigen zitten er al vele jaren en blijven permanent in het betreffende land. Die worden door ons beperkt financieel ondersteund, en we betalen eenmaal per vier jaar hun verlof naar Nederland. Daarnaast zijn er tijdelijke vrijwilligers, die we actief werven voor uitzending van minimaal drie maanden. Dat zijn bijna altijd mensen die pas hun studie aan de universiteit of een hbo-instelling hebben afgerond, en de behoefte hebben zich in te zetten tegen onrecht en ongelijkheid.

– Welke eisen stellen jullie aan een vrijwilliger?

Hij of zij moet affiniteit hebben met de doelstelling van Mensen met

een Missie. Een gelovige achtergrond helpt, maar is geen voorwaarde. Hoe dan ook, de landen waar de projecten draaien, zijn doordeesemd met religie, een vrijwilliger moet zich dat realiseren. Verder vragen we motivatie, flexibiliteit en talenkennis, en een leeftijd ouder dan 21 jaar. We selecteren zorgvuldig en met persoonlijke gesprekken, totdat we zeker weten dat iemand past bij de organisatie ter plaatse. “

– Hoe gaat het met de werving?

“Wij sturen niet zomaar mensen ergens heen, we wachten op een vraag van onze partnerorganisaties en publiceren de vacature dan op onze website of bijvoorbeeld die van het digitale tijdschrift *One World*. Dat levert altijd veel reacties op. Vrijwilligers die terugkeren vragen we ook te fungeren als ‘ambassadeurs’ voor hun project. Zij houden lezingen en verspreiden kennis over de uitzendingen binnen hun eigen netwerk. (Zie het kader hiernaast: *Twee vrijwilligers van Mensen met een Missie aan het woord.*)

– Mensen met een Missie doet nog altijd aan ondersteuning van missionarissen?

“Zeker. Hoewel veel mensen denken dat missionarissen al jaren zijn uitgestorven zijn er op dit moment nog altijd 550 Nederlandse missionarissen overzee. Mensen met een Missie behartigt voor een deel hun financiële belangen, altijd als aanvulling op de zorg van de congregaties. Zo hebben we een AOW Oudedagsfonds waaruit missionarissen maximaal 4.300 euro per jaar ontvangen als aanvulling op hun uitkering, die vaak erg laag is omdat ze in hun missieland de Nederlandse nationaliteit moesten opgeven. Ook is er een Solidariteitsfonds, waarop zij een beroep kunnen doen voor een bijdrage van maximaal 600 euro per twee jaar voor huisvesting of parochiewerk. Dit laatste doen vooral leken en missionarissen die wij “loslopers” noemen, zij hebben geen orde of congregatie waarop ze kunnen terugvallen. Wij zijn dan, vaak samen met familieleden, het thuisfront. Vroeger had elk religieus instituut dat missionarissen uitzond een missieprocurer. Daarvan zijn er nu nog ruim veertig, verenigd in de Stichting Missieprocuratoren. Wij werken nauw met hen samen. En natuurlijk stoppen we met dit onderdeel van ons werk pas als de laatste missionaris is teruggekeerd of overleden!

VRIJWILLIGERS MET EEN MISSIE

KIRSTEN VAN DEN BERG (LINKS, 28) DEED HBO-RECHTEN. WERKT DRIE DAGEN PER WEEK ALS SOCIAAL JURIDISCH MEDEWERKER. DAARNAAST WERKT ZE ÉÉN DAG PER WEEK ALS VRIJWILLIGER BIJ MENSEN MET EEN MISSIE, WAAR ZE ANDERE VRIJWILLIGERS BEGELEIDT DIE NU IN MEXICO ZIJN.

VERA ELIENS (RECHTS, 25) IS AFGESTUDEERD IN LATIJS-AMERIKASTUDIES. ZE KWAM DIT VRIJWILLIGERSPROJECT TEGEN TOEN ZE EEN BAAN ZOCHT EN LOOPT NU STAGE BIJ DE AFDELING LATIJS-AMERIKA VAN MENSEN MET EEN MISSIE EN BEOORDEELT DAAR PROJECTAANVRAGEN.

Allebei zijn ze in 2014 als vrijwilliger door *Mensen met een Missie* uitgezonden naar Mexico: Vera Eliens voor vijf, Kirsten van den Berg voor drie maanden. Als mensenrechtenwaarnemers verbleven ze in een dorp in de zuidelijke deelstaat Chiapas, in opdracht van de Mexicaanse mensenrechtenorganisatie FrayBa.

Het was voor hen een *life-time-experience*. Ze vertellen enthousiast over hun ervaringen.

Vera: "Bij *Mensen met een Missie* merk je dat zij meer doen dan alleen geld geven of een waterput slaan. Het gaat hun om hulp aan de lokale bevolking, waarbij de inheemse cultuur en religie leidend is." Hoe vonden zij het om voor een katholieke organisatie te werken?

Kirsten: "Je ziet de katholieke achtergrond van FrayBa terug in de aandacht die wordt gegeven aan de mensen die hulp nodig hebben. Dicht bij de mensen staan en naastenliefde handen en voeten geven. Daarmee wordt het evangelie in praktijk gebracht."

Op de vraag of zij menen een verschil te hebben gemaakt met hun aanwezigheid in Mexico zeggen ze beide volmondig ja. Als er in de dorpen in Chiapas geen Europese mensenrechtenwaarnemers zouden zijn – direct herkenbaar want groot en blank – kunnen de boeren zomaar uit het dorp worden verjaagd door paramilitaire troepen die in vrachtwagens rondrijden. Dan zijn zij het land waarop zij al generaties lang hun mais verbouwen kwijt, en verkoopt de regering die grond duur aan bedrijven als Coca Cola.

Wat de uitzending voor hen persoonlijk heeft betekend? Vera: "Ik heb veel geleerd over hoe het is om in een land te wonen dat geen rechtsstaat is." Kirsten: "Ik voel mij nog steeds betrokken bij de mensen in Chiapas, vandaar dat ik nu als vrijwilliger in Den Haag een dag per week voor het project werk."

We spreken over het *vrijwilligerstoerisme* dat onder jongeren de laatste jaren zo populair is. In 2013 gingen, volgens het blad *One World*, 160.000 Nederlandse jongeren na hun eindexamen, via een commerciële organisatie, twee weken naar een willekeurig ontwikkelingsland om daar te helpen. Omdat zij de taal niet spreken betekent dat, dat ze daar meestal iets met kinderen te doen krijgen.

Is het niet vervelend om met deze jongeren over één kam geschoren te worden? "Wij weten dat wij daadwerkelijk hebben bijgedragen aan het oplossen van problemen van de mensen in Chiapas", zegt Vera. En Kirsten: "Vrijwilligerstoerisme kan ernstige problemen veroorzaken. Desalniettemin geldt ook dat, als die 160.000 jongeren niet naar een derdewereldland waren gegaan, ze waarschijnlijk die twee weken op vakantie waren gegaan naar Ibiza of Salou. Nu hebben ze toch het verschil gezien tussen ons comfortabele leven in Nederland en de armoede en problemen elders in de wereld. Die bewustwording telt ook." (LV)

GEZAG EN MACHT ZULLEN IN DE KOMENDE TIJDEN ELKAAR NOG WEL AFWISSELEN. EN ALS INDIVIDUELE BURGERS EN GELOVIGEN HEBBEN WIJ DAARIN SLECHTS EEN KLEINE INBRENG. DIE MOETEN WE WEL GEBRUIKEN.

MACHTSBLOKKEN IN DE DEMOCRATIE

Op dit schilderij van het Plein in Den Haag zijn treffend de hoge heren in beeld gebracht die het allemaal uitmaken, in hoge ongenaakbare gebouwen, tegenover de onmachtige burgerij die op het plein haar eigen leven leidt. Willem van Oranje – het beeld – keert alles de rug toe. Onmacht of afkeer? Het olieverfschilderij (60x80 cm) is vorig jaar vervaardigd door de auteur van onderstaand artikel.

Op 18 maart hadden we de verkiezingen van de Provinciale Staten, van groot belang omdat via deze keuze trapsgewijs ook de leden van de Eerste Kamer gekozen worden, die het regeringsbeleid kunnen bijstellen. Via een rood gekleurd hokje gaven we onze bijdrage aan de democratie uit handen. Sindsdien zijn we overgeleverd aan het gezag van de overheid, gecontroleerd door een bonte rij van volksvertegenwoordigers. *Wat is dan dat gezag?*

De apostel Paulus schreef aan de Romeinen: "Iedereen moet het gezag van de overheid erkennen, want er is geen gezag dat niet van God komt; ook het huidige gezag is door God ingesteld. Wie zich tegen dit gezag verzet, verzet zich dus tegen een instelling van God, en wie dat doet roept over zichzelf zijn veroordeling af." (hoofdstuk 13)
Deze visie van Paulus deelde ook de politicus Willem

DE LIEGENDE GETUIGE

Quercus robur concordia, een mooie boom, sterke eik van samenhang, eendracht en goede verstandhouding. Helaas is de sterke Eijk te Utrecht niet van de concordia, integendeel. Er moeten kerken sluiten. Gezien de terugloop in het aantal kerkgangers is dit niet te vermijden. Voorop zou dan moeten staan een groots diocesaan beraad tussen betrokken gelovigen, kerkbesturen, pastoors en bisschop over wat er moet gebeuren. De kerk, dat is toch het volks Gods onderweg, de gelovigen?

Maar kardinaal-aartsbisschop Eijk weet het al. Hij wijst een paar kerken aan. Deze worden de centra van parochies, en daar vinden vieringen plaats "in de eucharistische aanwezigheid van de Heer". Daarvoor is natuurlijk een priester nodig, want die alleen kan daarvoor zorgen. In die kerken worden de vieringen geconcentreerd, de gelovigen moeten daar maar heen komen, ook al is het ver weg. De stichter van het christendom dacht daar anders over: Matteüs 18, 20 laat Hem zeggen "waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben Ik". Niks eucharistische aanwezigheid via een priester. Hij is daar dan gewoon.

Dus, als het kerkgebouw te duur wordt, dan kan ik met mijn medeparochianen gewoon ergens anders bijeen komen, in een viering van lezing, gebed en gezang – bij iemand thuis bijvoorbeeld, of in een wijkgebouw. Hij zal er dan zijn, zegt Hij. Tegen Mozes al, bij het brandende braambos (Exodus 3, 14), zegt Hij, in de mooie vertaling van Oussoren: "Ik zal er zijn, zoals ik er ben!" Niks eucharistische aanwezigheid.

Bezield Verband Utrecht doet al een paar jaar ontzettend z'n best om toch mee te praten. Maar het aartsbisdom doet steeds alsof z'n neus bloedt (wat ook een feit is, de klap van het ontstaan van Bezield Verband Utrecht is hard aangekomen). De meeste parochiegemeenschappen willen gewoon doorgaan, zolang het kan. Priesters hebben ze niet nodig, al zijn ze welkom. Maar de bisschop beslist of ze gebruik mogen blijven maken van hun eigen kerkgebouw! En dat mogen ze niet, zegt Eijk in "Tien misverstanden over kerksluiting in het aartsbisdom Utrecht" (Nieuwsbrief aartsbisdom, 4 maart), tenzij in die eucharistische aanwezigheid. Ze mogen zeker niet, zoals destijds de Dominicanen-brochure "Kerk en Ambt" voorstelde, hun eigen voorgangers kiezen "die desnoods zonder wijdingen in Eucharistievieringen voorgaan". Dat is "feitelijk schismatiek", zo wordt die arme bisschop De Korte ter zake aangehaald.

Bezield Verband Utrecht slaat hard terug, in een Nieuwsbrief op zijn website (16 maart). Vooral de bewering van het aartsbisdom dat de parochiebesturen beslissen of een kerkgebouw aan de eredienst wordt onttrokken wordt onderuit gehaald. Canon 1222 van het kerkelijk wetboek zegt dat alleen de bisschop daarover kan beslissen. Trouwens ook over de vraag of, bij onttrekking, het gebouw (eigendom van de parochie!) voor andere doeleinden mag worden gebruikt (bovengenoemde schismatieke vieringen bijvoorbeeld), of verkocht mag worden.

Hier worden we in een officiële kondgeving van het aartsbisdom, op zijn eigen website, dus eenvoudig bedonderd. Terwijl er staat geschreven (Exodus 20, 16): "Niet antwoorden zul je over je naaste als een getuige die liegt."

Oh, die Quercus.

Erik Jurgens

Aantjes, voormalig fractievoorzitter van de Anti-Revolutionaire Partij, samen met zijn kerkgenootschap. Volgens deze ideeën moest zelfs aan het gezag van de Duitse bezetter gehoorzaamd worden. In 1978 trad hij af nadat over zijn oorlogsverleden grote consternatie was ontstaan. Paulus, en sommige kerkgenootschappen in navolging van hem, ontleende deze leer aan het scheppingsverhaal in het boek Genesis. God heeft alles geschapen en bracht er ordening in. Zijn ordening is onverkort overgegaan op de bestuurders die zijn werk verder voortzetten. Zelfs koning Willem-Alexander heeft als devies: 'koning bij de gratie Gods'. Zoals één God het heelal bestiert, zo bestuurt één leider het volk.

LANGE WEG NAAR HET VOLK

Het is een lange weg geweest naar de democratie zoals we die nu hebben. In het oude Rome – zo'n driehonderd jaar vóór het begin van onze jaartelling – kende men al een bestuur dat niet meer door erfopvolging geregeld was, maar door consuls die door de adel gekozen werden. In de zeventiende eeuw had de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën een dergelijke vorm door inspraak van de vertegenwoordigers der verschillende gewesten, die ieder één stem hadden.

In de achttiende eeuw ontstond mede onder invloed van de Franse filosoof René Descartes de Verlichting. Daardoor kwamen er grote veranderingen in het denken over religie, filosofie, kunst, wetenschap en politiek. Dat leidde in 1789 tot de Franse Revolutie, met de slogan: *Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap*. Het absolutisme van de vorst was gebaseerd op 'goddelijk recht': de koning werd gezalfd door God, en was uitsluitend aan God verantwoording schuldig. Adel en wetenschappers waren het daar niet mee eens. Ze vonden dat het volk ook mocht meedenken over de beslissingen. Overigens vond men het gewone volk daar te onmondig voor.

Diezelfde gedachte was ook aanwezig toen in 1848 door de grondwetsherziening de parlementaire democratie in Nederland ontstond en niet de koning maar de ministers verantwoordelijk werden. Kiezers moesten aan een bepaalde welvaartsnorm voldoen en vrouwen werden pas in het begin van de twintigste eeuw tot de groep van kiesgerechtigden toegelaten.

KERKELIJK GEZAG

In zijn evangelie laat Matteüs Jezus zeggen: "En ik zeg je: jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen, en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet kunnen overweldigen. Ik zal je de sleutels van het koninkrijk van de hemel geven, en al wat je op aarde bindend verklaart zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat je op aarde ontbindt zal ook in de hemel ontbonden zijn." (hoofdstuk 16, 18-19) Deze uitspraak heeft ertoe geleid dat de opvolgers van Petrus de leiding van de Kerk in handen hebben genomen.

Daar staat het feit tegenover dat het zeer te betwijfelen is of Jezus een kerk voor ogen had zoals die later is ontstaan. Op het concilie van Nicea (325 na Chr.) werd onder leiding van keizer Constantijn de Jezus-beweging uitgeroepen tot de enige christelijke kerk met de paus aan het hoofd, maar het duurde tot het concilie van Clermont (1095), toen paus Urbanus II de gezamenlijke christelijke legers opriep om op kruistocht te gaan, dat dit erkend werd. Daarmee was Urbanus de eerste paus die los kwam van de keizer en in die tijd zijn gezag over de kerk bevestigde. Hij was ook de eerste paus die gekozen werd door het college van kardinalen. De strijd tussen paus en keizer had eeuwen geduurd. In de priesterkerk kwamen nu ook de keizers als leken onder het gezag van de paus.

Pas tegen het einde van de negentiende eeuw werd bij het Eerste Vaticaanse Concilie door de nog aanwezige kardinalen het dogma van de onfeilbaarheid van de paus uitgesproken. Het is echter de vraag of dat conciliebesluit wel geldig is geweest, want veel kardinalen waren vanwege het uitbreken van de Frans-Duitse oorlog al naar huis gegaan en hadden dus niet aan de slotstemming deelgenomen. Dit pauselijk gezag – alleen in geloofszaken weliswaar – ging via bisschoppen naar de lagere clerus en de pastoors, die deelden in het kerkelijke gezag.

BURGERS IN EEN WORGGREEP

In het Nieuwe Testament staat op naam van Paulus in een brief aan de Efeziërs (hoofdstuk 5, 22-25): "Vrouwen, erken het gezag van uw man als dat van de Heer, want een man is het hoofd van zijn vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk, het lichaam dat hij gered heeft. En zoals de kerk het gezag van Christus erkent, zo moeten vrouwen in ieder opzicht het gezag van hun man erkennen." Woorden die neergeschreven werden in een patriarchale cultuur waarin mannen bovenaan stonden.

In onze tijd is dit een achterhaald principe dat tijdens huwelijksvieringen vaak met een glimlach wordt aangehoord. Na de tweede feministische golf, die eind jaren tachtig alweer voorbij was, kan het niemand meer ontgaan dat de vrouw gelijkwaardig is aan de man. Ze is handelingsbekwaam in financiële en juridische aangelegenheden. Toch is er nog steeds sprake van een achterstand op allerlei gebied. Ook de kerk is daarbij schuldig aan discriminatie op dit terrein. Hoe de democratie nu functioneert leidt tot veel vragen. Politiek gezien is er grote afstand tussen de gewone burgerij en de politieke leiders. Door coalitievorming, partijbelangen en financieel gewin worden de burgers in een worggreep gehouden met onberekenbare regels en belastingmaatregelen. Ook op het vlak van de relaties binnen het huwelijk en andere samenlevingsverbanden is ondanks alle vrijheid nog veel wat om oplossing vraagt. Bij scheidingen en jeugdproblemen is dit vaak scherp te zien. In onze multiculturele samenleving worden de gezagsverhoudingen ook anders benaderd door de grote culturele verschillen. Hoewel kerkelijk gezien de betrokkenheid sterk afneemt zijn er op dat vlak ook veel wrijvingen en tegenstellingen.

DE SCHIJN VAN DE MACHT

Dat alles heeft vaak meer de schijn van macht dan van gezag. Regels worden opgelegd, oorlogen gevoerd, mensen van allochtone afkomst buitengezet. Wereldwijd zijn de politieke verhoudingen vaak meer machtsblokken dan samenwerkingsverbanden. Toch zijn er markante voorbeelden die een andere richting aangeven. Bondspremier Merkel van Duitsland die tegenover de gekrenkte machtspolitiek van Poetin pleit voor overleg. De Engelse schrijfster Karen Armstrong geeft de uitleg dat IS geen religieuze islamitische beweging is, maar een machtsblok. Een prachtige uitspraak, maar gezag en macht zullen zich nog wel afwisselen in de komende tijden. En wij als individuele burgers en gelovigen hebben daarin slechts een kleine inbreng, die we wel moeten gebruiken.

Het enkel vasthouden aan eeuwenoude tradities en het voltrekken van onbegrijpelijk geworden rituelen heeft voor sommigen vast een betekenis, maar wat zegt het mensen van tegenwoordig nog?

Vieren OF VLOEKEN IN DE KERK

“Traditie en vernieuwing, dat hebben ze nodig.”

Met deze woorden sloot iemand onlangs op de radio een item af. Nu zult u waarschijnlijk, mede gezien de context waarin u dit artikel leest, onmiddellijk denken dat die uitspraak in het radiogesprek over kerk en geloof ging. Dat is echter niet zo: de studiogast sprak met de programmamakers bijna een kwartier lang over zoiets werelds als schaatsen. Wat dat met kerk te maken heeft zal u hopelijk verderop duidelijk worden.

Aanleiding voor het gesprek was dat sommige (top-)schaatsers zich bereid hadden verklaard deel te nemen aan een zogeheten Icederby in Dubai, en de reactie van de Internationale Schaatsbond (ISU) daarop. Deze was niet mals: de wedstrijden (waarbij veel geld te verdienen is voor schaatsers) worden niet onder auspiciën van de bond georganiseerd, en eenieder die eraan deelneemt wordt levenslang uitgesloten van deelname aan alle officiële toernooien – waaronder bijvoorbeeld ook de Olympische Spelen.

NIEUWE IMPULS

Dit geldt zowel voor sporters als officials, trainers en coaches. Schaatser Mark Tuitert stelde een paar wezenlijke vragen: Kan een bond zomaar een

levenslange schorsing opleggen bij deelname aan wedstrijden buiten de ISU-competitie om? Waar ligt de grens van de macht van zo’n bond? Waar ligt het recht op arbeid? Mag je (sport-)mensen verbieden hun eigen keuzes te maken, en als ze dat toch doen mag je ze dan voor de rest van hun leven uitsluiten voor elke mogelijke functie binnen je organisatie? Daarover ging het gesprek. De studiogast vroeg zich weliswaar af of Dubai nu wel zo’n voor de hand liggende keuze was om de sport wereldwijd te verbreden, maar stelde ook dat de rigide opstelling van ISU in dezen niet verstandig was.

Als één ding duidelijk is dan is het wel dat de sport een nieuwe frisse impuls nodig heeft, met nieuwe vormen van sportbeleving om nu en in de toekomst aantrekkelijk te blijven, en publiek en sponsors aan te spreken. Sporters en nieuwe initiatieven uitsluiten is zeker geen oplossing in de goede richting. Kortom, de laatste woorden van dat radioprogramma: “Traditie en vernieuwing, dat hebben ze nodig.”

STRENGE REGELS

De parallel met de situatie in onze katholieke kerk lijkt me duidelijk. Ook hier hebben we te maken met een machtig instituut, dat zich beroept op tradities en regels die vaak al eeuwen oud zijn en die eenzijdig worden vastgesteld en opgelegd aan alle gelovigen. Ben je het er niet mee eens, jammer dan! Doe je het anders dan volgens de streng vastgestelde regels, dan ben je geen goede katholiek en kun je, net als de bovengenoemde sporters, te maken krijgen met uitsluitingen en verboden. De Traditie is heilig, letterlijk en figuurlijk, misschien zelfs wel heiliger dan het Boek waarop de Kerk gestoeld

is, of toch minstens wil zijn.

Lang geleden werd mij op een congres van de Mariënborgvereniging de vraag voorgelegd in hoeverre ik, als jongere onder de aanwezigen, aankeek tegen traditie. Waren jonge mensen immers niet geneigd alle traditie af te wijzen en overboord te gooien? Nu vond ik het ook toen al gevaarlijk om namens 'de jongeren' (of welke andere groep dan ook) te spreken, maar ik ben wel op de vraag ingegaan. Ik heb toen uitgelegd niet alle traditie zomaar als waardeloos terzijde te willen schuiven, maar ook dat we er kritisch naar moesten durven kijken.

Traditie omwille van de Traditie, heeft dat nog nut, dient dat ergens toe? In de beeldspraak van die dag, heb ik de vergelijking gemaakt met een oud (kerk)gebouw. Als de muren slecht worden en scheuren gaan vertonen, kun je ze stutten en met krammen verstevigen om het bouwwerk overeind te houden, maar voor hoelang? Je kunt ook kijken of je de goede, nog bruikbare delen van het bouwwerk kunt behouden of hergebruiken en daarmee een nieuw, meer eigentijds gebouw kunt neerzetten, dat voldoet aan de eisen van deze tijd en waar je weer vele jaren mee vooruit kunt.

BEPERKT HOUDBAAR

Traditie omwille van zichzelf heeft naar mijn mening een beperkte houdbaarheid. Als ze ons als (gelovige) mensen niets meer te zeggen heeft, waar dient ze dan nog toe? Moet alles zo blijven als het altijd was, of is verandering en aanpassing aan onze wereld van nu ook mogelijk en toegestaan? Herkenbaarheid en verstaanbaarheid zijn volgens mij een belangrijk gegeven, ook in de kerk. Het enkel vasthouden aan eeuwenoude tradities en het voltrekken van onbegrijpelijk geworden rituelen heeft voor sommigen vast een betekenis, maar wat zegt het mensen van tegenwoordig nog? De jongere generaties herkennen zich al niet of nauwelijks meer in wat er in de kerk gebeurt.

Moeten we omwille daarvan alles dan overboord gooien? Nee, natuurlijk niet. Maar mogen we ze ook niet wat tegemoetkomen, door te zoeken naar nieuwe vormen en gebruiken, die recht doen aan wat we samen willen vieren en delen, terwijl ze ook verstaanbaar en aansprekend zijn voor (jonge) mensen van nu? Dat er pogingen in die richting worden ondernomen, bleek vorig jaar in de kersttijd, toen in diverse kerken vieringen werden georganiseerd rondom muziek uit de Top-2000 die in dezelfde periode op de radio te horen was. Daarop werd door veel mensen schamper gereageerd – naast anderen die het een geweldig idee vonden. Wat u er ook van vinden mag, het is in elk geval weer eens iets anders. Een poging om een nieuwe (of verloren?) groep mensen aan te spreken en te bereiken.

Binnen de traditie van de christelijke kerk een heel nieuwe vorm van vieren zoeken, om zo de jonge generatie iets mee te geven van die voor ons zo belangrijke boodschap, van die mens van toen. Vloeken in de kerk of het proberen waard? Wie het weet mag het zeggen, maar laten we er elkaar niet om verketteren, maar ruimte durven bieden aan nieuwe geluiden en nieuwe vormen. Wie weet wat het oplevert. Niet geschoten is altijd mis en angst – ook voor het nieuwe en onbekende – blijft een slechte raadgever. Wat voor de sport geldt, gaat ook op voor onze kerk. Samen op weg naar de toekomst: traditie en vernieuwing, dat hebben we nodig.

Verleden

Samen hebben we een heleboel verleden. Het is belangrijk om het goede ervan te behouden en het verkeerde van je af te schudden. Op persoonlijk vlak lijkt deze wijsheid inzichtelijk. Wanneer je één keer met je dronken kop achter het stuur in de greppel belandt, dan weet je dat je het een tweede keer wellicht niet kunt navertellen.

Ingewikkelder ligt het op het gebied van politiek en religie. In het onderwijs wordt veel aandacht besteed aan geschiedenis. Maar soms pakt dit weten verkeerd uit. Vroeger opgetekende grenzen en gewoonten van volken worden in onze dagen door traditionalisten gehanteerd om hun ingebeeelde oude glorie te herstellen. Zo gingen bij de val van de Berlijnse Muur in 1989 in het brein van fanatieke Nazi-nazaten spookbeelden leven die de grenzen van het voormalige Derde Rijk in hun barbaarse expansiedrift in ere wilden herstellen.

Bij een dergelijke wensbeeld wordt voorbijgegaan aan de internationale ontwikkelingen op het gebied van handel, communicatie en volksverhuizingen die alles wat menselijk is door elkaar husselen. Veel van gisteren moet dan vergeten, vergeven en uitgewist worden om ruimte te maken voor iets nieuws en beters.

In dit evolutieproces spelen de religies een belangrijke rol. Zij hebben er een handje van om bepaalde gebieden, gebouwen en regels als onweerlegbaar te bestempelen. De waarheden en levensvisie die hun leiders ooit in gang hebben gezet, moeten elke dag opnieuw op een variabele wijze op hun bruikbaarheid van nu herzien en aangepast worden. Want pure restauratie mummificeert het leven. Een positieve ontwikkeling van humaniserende geloofsbeleving is te zien in de Passiespelen te Tegelen waar de moslim Abbie Chalgoun de rol van Jezus vertolkt. Een voorbeeldig feit om vanuit de geloofstraditie gestolde overtuigingen te laten evolueren tot een verfrissende wijze van tolerante geloofscommunicatie.

Elke mens heeft doorgaans mooie herinneringen uit zijn jeugd die hij graag koestert. Maar om nu alles uit het verleden als een eeuwigdurende zaligheid te blijven ophemelen, dat gaat bij enig nuchter nadenken toch te ver. Of zoals iemand opmerkte: "Die goeie ouwe tijd, die krijgt van mij de zegen na!"

Leon Goertz

Acht Mei Beweging

Over enkele weken, op 8/5/85, is het 30 jaar geleden dat de naar die datum genoemde Acht Mei Beweging van start ging. Onder de titel 'Het andere gezicht van de Kerk'. Maar met zijn mislukt bezoek aan ons land bevorderde de paus slechts de polarisatie, het zwart-wit denken. Zelfs veel fotografen werkten toen ook nog met zwart-wit. Op exact dezelfde datum en met dezelfde titel verschijnt nu een boek over de 18-jarige AMB-geschiedenis. Een gesprek met de auteur op bladzijde 13.

8/5/85

